

Magnus visar upp ett fotografi av ungarlshotellet, en maffig och vacker trevåningsbyggnad där det bodde omkring 29 män. Foto: Jennie Einarsson

Leja Gruva - en fascinerande historia genom flera sekel

Publicerad: 1 juli 2022

Författare: Jennie Einarsson

Leja gruvfält har en mycket gammal historia och är känd redan så långt tillbaka i tiden som från 1500-talet. Här finns fantastiska ruiner väl bevarade trots att det gått över 100 år sedan gruvan lades ner. - Troligen beror det på att man direkt monterade ner allt maskineri och rev byggnaderna när gruvan lades ner. Det är inga byggnader som har stått kvar och rasat och rivit omkull något, därför står betongfundamenten ganska intakta, förklarar Magnus Jerlström från Kultur- och fritidsenheten som håller sin allra första visning av det spektakulära området. LindeNytt var med på plats för att ta del av de historiska berättelserna om gruvan och dess arbetare.

Belägen söder om Mårdshyttan invid Leja naturreservat ligger Leja koppargruva. Platsen som är belägen 215 meter över havet har väldigt speciella geologiska grundförutsättningarna som man brukar kalla för Sveriges största urbergskalkstråk som börjar vid sjön Älvlången i Nora kommun och sträcker sig upp till Stråssa. I närheten finns det flera andra brott bland annat ett stort dolomitbrott, och ett marmorbrott. I kanterna av det kalkrika området så är det inte ovanligt att man kan hitta de mer ädla metallerna.

Här har man brutit stora mängder kopparkis ända sedan 1500-talet tills gruvan slutligen lades ner 1919. Trots att gruvfältet existerat under många sekel så finns inte mycket dokumenterat. Magnus berättar att det varit minst sagt svårt att gräva fram material om platsen.

- Det finns två informationsskyltar här på området, egentligen är det den enda sammanfattande information som finns. Den i sin tur bygger på en bok som heter *Sveriges ädlare malmer och bergverk* från 1923, en klassiker som alla geologer och gruventusiaster fortfarande använder trots att den blir 100 år nästa år. Jag har även läst igenom gamla utgåvor från Bergslagens tidning där det finns kortare notiser.

Håkan Drugge var en av deltagarna som var med på premiärvisningen av Leja koppargruva. Foto: Jennie Elnarsson

Endast en intervju är gjord med någon som faktiskt har arbetat vid gruvan. Den gjordes av förre museichefen Lars Hagström 1983 med en man som var född 1895 och var

således 88 år gammal. Hans namn var Karl Otto Jansson.

- Vissa saker från den intervjun var väldigt intressanta, Karl Otto var med när gruvan hade lagts ner och det får många bitar att falla på plats, berättar Magnus.

Magnus förklarar att det var Guldsmidshyttebruk som drev gruvverksamhet på området under de senare åren. De köpte gruvfältet 1906 eller 1907 av affärsmannen Karl Nilsson Fahlbeck och startade ett dotterbolag som hette Guldsmidshytte koppargruva.

- Man investerade en del i gruvan efter köpet men det var först 1915 som man bestämde sig för att verkligen dra igång verksamheten. Då hade första världskriget pågått ett halvår och tidningarna skrev om att det skulle uppstå kopparbrist i landet. Man gjorde det inte för att tjäna pengar utan för att framställa en mineral som vi behövde i Sverige.

I Anrikningsverket frånskildes kopparmalmen från det ofyndiga berget och maldes ner till kopparslig. Foto: Jennie Einarsson

Det var på den tiden ett eget litet samhälle där det bland de många byggnaderna på området även fanns en liten butik och ett trevånings ungarshotell. Ungefär 140 man arbetade här dygnet runt i treskift. Enligt Magnus så måste det ha varit en stor gruva på den tiden och dessutom väldigt modern med den tidens mått. Exempelvis så ersatte man fotogenmotorn och elektrifierade allting här. Elen drogs fram från Guldsmidshyttans egna kraftstation i Rockesholm vid Svartälven mellan Grythyttan och

Karlskoga.

- Förutom alla gruvspel och kompressorer så hade man elbelysning, man kan se på gamla bilder att det satt glödlampor på de höga stolparna här. Det borde rimligtvis varit väldigt modernt på den tiden.

Bland allt material som Magnus sökt igenom för att hitta information om gruvan så snubblade han över en artikel skriven för drygt 100 år sedan. 1918 var det nattfrost den 6 juli, vilket gjorde att potatisskörden spolierades totalt. Detta kom mycket överraskande då man hade haft en så ovanligt varm junimånad.

- Så vi vet vad som kommer nästa vecka!, skrattar Magnus och syftar på den sommar vi hittills upplevt med höga temperaturer under just juni månad.

De gamla fotografierna från området illustrerar hur det en gång i tiden sett ut. Foto: Jennie Einarsson

I början av 1918 övertogs driften av Aktiebolaget Elektrolytverken som staten var delaktigt i, troligtvis för att tillgodose landets behov av koppar. Året därpå bestämde man sig för att lägga ner verksamheten och man rev gruvan mellan 1919-1920.

- Vi vet att Francis Thomas från aktiebolaget Lake Copper var spekulant på gruvutrustningen från Leja. Enligt intervjun med Karl Otto Jansson så plockades allt ner och skickades till Stora Strand, där det nog bara blev ståendes på ett gärde eftersom bolaget kort därefter gick i konkurs, kanske var det så, avslutar Magnus.

För dig som missade just denna visning vid Leja Gruva så finns det fler datum att följa med:

Lördag 2 juli kl. 11

Onsdag 10 augusti kl. 17

Lördag 13 augusti kl. 11

Visningen är kostnadsfri men man behöver föranmäla sig via mail till magnus.jerlstrom@lindesberg.se

Källa: LindeNytt.com

<https://lindenytt.com/nyheter/leja-gruva-en-fascinerande-historia-genom-flera-sekel/>